

Primera part:

Indicadors sobre l'estat de l'educació a Catalunya

Xavier Bonal i Bernat Albaigés

Aquest primer bloc pretén reflexionar sobre la situació actual del sistema educatiu a Catalunya a partir de la interpretació de diversos indicadors estadístics. Tal i com s'ha comentat en la introducció, aquests indicadors, lluny d'intentar oferir una mirada global i completa sobre l'estat de l'educació al nostre país, focalitzen l'anàlisi en alguns dels principals aspectes que condicionen la qualitat i l'equitat del sistema educatiu a Catalunya (escolarització en la primera infància, promoció escolar, etc.). Lògicament, la disponibilitat de dades estadístiques oficials i la seva actualització ha condicionat la delimitació temàtica del bloc.

Quan explicitem que la mirada que s'ofereix no és global, ho fem perquè som conscients que deixem fora de l'anàlisi aspectes que per a molts són crucials per comprendre el funcionament de l'educació al nostre país. Entre aquests aspectes, podríem destacar, per posar alguns exemples, àmbits tan allunyats com l'educació superior o l'educació no formal. Els condicionants que justifiquen aquestes exclusions han estat diversos i no sempre coincidents: la independència administrativa d'un subsistema educatiu determinat, la poca estructuració i vertebració de sectors educatius determinats, l'absència de dades estadístiques que permetin, a dia d'avui, abordar de forma objectiva una temàtica determinada, etc.

Essent conscients d'aquestes limitacions, hem seleccionat diversos àmbits temàtics, sobre els quals es desenvolupa l'anàlisi. Els *àmbits temàtics*, que coincideixen amb els apartats del bloc, són enumerats a continuació, i tenen els objectius següents:

Demografia educativa recent

Comprendre els canvis principals en l'escolarització (en els ensenyaments no universitaris) i en la instrucció de la població a Catalunya, així com en la distribució de la població escolaritzada entre els sectors de titularitat en funció de les seves característiques sociodemogràfiques i socioeconòmiques.

Finançament de l'educació

Valorar l'esforç financer que realitza l'Administració pública en educació a Catalunya, amb una atenció especial en la distribució del finançament per sectors de titularitat.

Escolarització dels infants de 0 a 3 anys

Anалitzar els dèficits d'accés dels infants a l'educació infantil de primer cicle i els dèficits de provisió d'oferta i de cobertura en el territori.

Resultats educatius

Anалitzar els nivells d'adquisició de competències (i els seus condicionants) en l'escolarització obligatòria a Catalunya, així com la graduació en els ensenyaments postobligatoris.

Fracàs escolar a l'escolarització obligatòria

Conèixer l'abandonament dels i les adolescents del sistema educatiu reglat un cop superada l'escolarització obligatòria, particularment quan no s'han graduat en ESO, així com l'impacte dels programes de garantia social com a dispositius no reglats que s'ocupen específicament de proveir oportunitats educatives a aquests col·lectius.

Escolarització als ensenyaments postobligatoris

Identificar els dèficits en la promoció escolar dels i les adolescents als ensenyaments postobligatoris i les característiques sociodemogràfiques i socioeconòmiques que hi condicionen l'accés.

Educació i ocupació

Anалitzar la relació entre els nivells d'instrucció assolits en el sistema educatiu i la situació en el mercat laboral.

Formació al llarg de la vida

Comprendre la participació de la població en l'oferta de formació al llarg de la vida, amb una atenció especial en la formació d'adults, la formació contínua i la formació ocupacional.

Els *eixos d'anàlisi*, per la seva banda, configuren la perspectiva des de la qual s'aborda cadascun dels àmbits temàtics descrits anteriorment. Aquests eixos són:

1. *Les desigualtats socioeconòmiques* que incideixen en l'àmbit de l'educació (classe social, nacionalitat, etc.). L'equitat educativa és l'eix fonamental de l'anàlisi.
2. *La comparació de la situació de Catalunya* amb la de la resta de comunitats autònomes i amb la de la resta de països de la Unió Europea i de l'OCDE. En la mesura del possible, s'ha intentat replicar determinats indicadors dels organismes internacionals de referència. És el cas, per exemple, dels objectius establerts per la Unió Europea en la seva estratègia per a l'any 2010.
3. *La localització de les desigualtats educatives* en el territori català i la descripció de les principals diferències territorials internes. Destaca la comarca com a unitat de comparació a l'interior de Catalunya, encara que en algun aspecte es fa referència als municipis més grans de 50.000 habitants.

La combinació dels àmbits temàtics i dels eixos d'anàlisi assenyalats anteriorment ens ha servit per identificar, finalment, els indicadors. Aquests *indicadors*, que ens aporten pròpiament la informació que volem interpretar, estan recollits a continuació:

Demografia educativa recent

- Índex d'evolució del nombre d'alumnes als ensenyaments no universitaris, per nivell educatiu i sector de titularitat a Catalunya
- Percentatge de concentració de l'alumnat dels ensenyaments no universitaris al sector públic, per nivell educatiu i àmbit territorial
- Percentatge d'alumnat estranger al sector públic, per nivell educatiu i àmbit territorial
- Índex d'equitat en la distribució de l'alumnat estranger, per sector de titularitat, nivell educatiu i àmbit territorial
- Perfil socioeconòmic de l'alumnat de 15 anys a Catalunya, per sector de titularitat
- Nivell d'instrucció de la població de 25 a 64 anys segons el perfil sociodemogràfic i per àmbit territorial

Finançament de l'educació

- Percentatge de la despesa pública en educació (no universitària i universitària) sobre el PIB, per nivell educatiu i per àmbit territorial
- Percentatge de la despesa pública en educació (no universitària) per estudiant en relació al PIB per càpita i per àmbit territorial
- Percentatge de la despesa pública en ensenyaments privats (concerts) sobre la despesa pública en educació (no universitària), per àmbit territorial
- Percentatge d'estudiants en centres concertats (no universitaris) sobre els estudiants (no universitaris), per àmbit territorial
- Despesa pública en centres privats (concerts) per estudiant en centres concertats, per àmbit territorial
- Percentatge de despesa en beques sobre la despesa en educació (no universitària), per àmbit territorial
- Percentatge de becaris sobre els estudiants, per àmbit territorial
- Import de la beca sobre els becaris/estudiants, per àmbit territorial
- Percentatge de despesa de les llars en ensenyament, per àmbit territorial
- Despesa mitjana de les llars en ensenyament, per àmbit territorial
- Despesa mitjana de les llars en ensenyament, per estudiant i per àmbit territorial
- Índex de variació de la despesa mitjana per llar en ensenyament, per àmbit territorial

Escolarització dels infants de 0 a 3 anys

- Taxa neta d'escolarització dels infants de 0 a 2 anys, per perfil socioeconòmic i àmbit territorial
- Taxa bruta d'escolarització dels infants de 0 a 2 anys, per àmbit territorial
- Percentatge de l'alumnat de 0 a 2 anys en el sector públic, per àmbit territorial
- Índex de normalització en l'accés dels infants estrangers a l'educació infantil, per àmbit territorial

Resultats educatius

- Resultats en matemàtiques (PISA) de l'alumnat de 15 anys, per perfil sociodemogràfic, socioeconòmic i àmbit territorial
- Índex de reproducció de la desigualtat socioeconòmica (PISA) en el sistema educatiu

- Percentatge d'alumnat de 15 anys amb insuficiència formativa en matemàtiques (PISA), per perfil socioeconòmic i àmbit territorial
- Població de 17 a 20 anys que ha completat ensenyaments secundaris, per perfil socioeconòmic i àmbit territorial
- Taxa d'idoneïtat en els ensenyaments secundaris, per perfil sociodemogràfic, cicle educatiu, sector de titularitat i àmbit territorial
- Taxa de graduació en els ensenyaments secundaris, per perfil sociodemogràfic, cicle educatiu, sector de titularitat i àmbit territorial

Fracàs escolar a l'escolarització obligatòria

- Percentatge de població de 16 i 17 anys que no estudia, per perfil sociodemogràfic, perfil socioeconòmic i àmbit territorial
- Abandonament educatiu prematur, per perfil sociodemogràfic i àmbit territorial
- Taxa de no graduació, per perfil sociodemogràfic, sector de titularitat i àmbit territorial
- Taxa de fracàs escolar, per perfil sociodemogràfic, sector de titularitat i àmbit territorial
- Impacte dels programes de garantia social, per àmbit territorial

Escolarització als ensenyaments postobligatoris

- Taxa d'escolarització dels joves de 17 anys en els ensenyaments postobligatoris segons cicle educatiu, per perfil sociodemogràfic, perfil socioeconòmic i àmbit territorial
- Taxa bruta d'escolarització en els ensenyaments postobligatoris segons cicle educatiu
- Percentatge d'alumnat als ensenyaments postobligatoris segons cicle educatiu, per perfil sociodemogràfic i àmbit territorial
- Índex de normalització en l'accés als ensenyaments postobligatoris segons cicle educatiu, per perfil sociodemogràfic i àmbit territorial
- Percentatge de població amb estudis secundaris postobligatoris o més complets, per perfil sociodemogràfic, perfil socioeconòmic i àmbit territorial

Educació i ocupació

- Taxa d'activitat de la població de 16 anys o més, per nivell d'instrucció segons el perfil sociodemogràfic

- Taxa d'atur de la població de 16 anys o més, per nivell d'instrucció, perfil socio-demogràfic i àmbit territorial
- Relació entre el nivell d'estudis i el nivell de qualificació de l'ocupació de la població de 25 a 64 anys, per perfil socioeconòmic
- Ingressos mitjans anuals segons el nivell de formació, per perfil sociodemogràfic, perfil socioeconòmic i àmbit territorial

Formació al llarg de la vida

- Percentatge de població de 25 a 64 anys amb estudis en curs, per perfil socio-demogràfic, perfil socioeconòmic i àmbit territorial
- Percentatge de població de 25 a 64 anys amb ensenyaments per a adults en curs, per perfil sociodemogràfic i perfil socioeconòmic
- Impacte dels ensenyaments d'adults, per àmbit territorial
- Percentatge de població de 25 a 64 anys que participa en cursos de formació promoguts per l'empresa / formació per al treball, per perfil sociodemogràfic, perfil socioeconòmic i àmbit territorial
- Impacte de la formació ocupacional, per àmbit territorial

L'oficialitat de les fonts estadístiques emprades per construir els indicadors atorga una certa fiabilitat a l'anàlisi de la realitat socioeducativa que aquí es presenta. Entre aquestes fonts convé destacar l'Estadística d'Ensenyament del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, l'Estadística d'Ensenyament del Ministeri d'Educació, l'Estadística de la Despesa Pública en Educació i de la Despesa en Beques, l'Informe PISA, el cens de població i diverses enquestes promogudes per l'Institut Nacional d'Estadística, com ara l'Enquesta de Població Activa, l'Enquesta de Pressupostos Familiars, etc. Aquí caldria afegir-hi altres fonts, com l'EUROSTAT i l'OCDE, en l'elaboració de la comparativa internacional.